

Deutsches Aussprachewörterbuch / Krech E.M., Stock E., Hirschfeld U., Anders L.C. – Berlin/ New York: Walter de Gruyter, 2009. – 1076 S. *Duden*. Das Aussprachewörterbuch. Bd. 6. (3. Aufl.) – Mannheim/ Wien/ Zürich: Dudenverlag, 1990. – 809 S. *Duden*. Das Aussprachewörterbuch. Bd. 6. (6. Aufl.) – Mannheim/ Leipzig/ Wien/ Zürich: Dudenverlag, 2005. – 860 S. *Duden*. Das große Fremdwörterbuch. – Mannheim/ Leipzig/ Wien/ Zürich: Dudenverlag, 2003. – 1542 S. *Großes Wörterbuch*. Fremdwörter – Köln: Buch und Zeit Verlagsgesellschaft mbH, 1996. – 448 S. *Großes Wörterbuch der deutschen Aussprache* / Krech E.M. u.a. – Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1982. – 599 S. *Longman*. Dictionary of Contemporary English. (7th Edition) – Edinburgh Gate, Harlow: Pearson Education Limited, 2003. – 1950 p. *Wahrig*. Deutsches Wörterbuch. 8.vollständig neu bearbeitete und aktualisierte Auflage – Gütersloh / München: Wissen Media Verlag GmbH, 2008. – S. 1728.

МОРОШКІНА Г.Ф., ЦАПРИКА В.В.

(Запорізький нац. ун-т)

HOMO LOQUENS , HOMO SENTIENS У МОВЛЕННІ

The article tackles the issue of an emotional linguistic persona communicative behavior. Emotive linguistic and paralinguistic means of a communicative subject socio-psychological definition are determined.

Key words: *homo loquens, homo sentiens, emotional linguistics, linguistic persona, emotive linguistic and paralinguistic means.*

«Особливо особистісний емоційний елемент ...не дивлячись ні на що , постійно відображається у висловленні чистої думки» [Баллі 1999, с. 82]

Зміна гуманітарних парадигм у лінгвістиці, на межі ХХ-ХХІ століть, зумовила фокусування уваги вчених-філологів на феномені Homo loquens – людини, що виступає суб'єктом породження та сприйняття мовних повідомлень. На зміну структурно-семантичному підходу прийшов антропоцентричний, представники якого розглядають мову та мовлення, як витвір людини; що відображає мислення особистості, досвід її практичної та професійної діяльності.

Проблема співвідношення «мови і особистості» складна і багатоаспектна. Лінгвісти сьогодення розглядають мовну особистість як таку, що вміщує психічний, соціальний, етичний компоненти, втілені у мові та дискурсі. Досліджується не просто особистість-мовець, але особистість, в мовній поведінці якої, відображаються психологічні, прагматичні, когнітивні аспекти, соціальні чинники та картина світу. Значна увага приділяється лінгвістами емотивно-прагматичному аспекту мовця, що сприяє розвитку молодій міждисциплінарної науки – лінгвістики емоцій.

Метою нашої статті є дослідження комунікативної поведінки емоційної мовної особистості (на матеріалі франкомовного телевізійного інтерв'ю відомої

французької акторки Софі Марсо) та виявлення емотивних лінгвістичних та паралінгвістичних засобів, які характеризують певну мовну особистість як соціально-психологічну мовну сутність.

Тема мовної особистості була висвітлена у працях таких лінгвістів як Маслова В.А. («*Homo lingualis* в культурі»), Красних В.В. («Этнопсихолінгвістика и лингвокультурология»), Карасик В.І. («Личность: культурные концепты»), Караулов Ю.Н. («Русский язык и языковая личность»), Степанов Ю.С. («Русский язык и языковая личность»), Селіванова О.О. («Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми»). Термін «емоційна мовна особистість» або *Homo sentiens*, а також категорія емотивності розглядаються у працях Шаховського В.І. («Лінгвістическая теория эмоций», «Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка»), Красавського Н.А. («Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах»), Телії В.М. («Экспрессивность как проявление субъективного фактора в языке и ее прагматическая ориентация»).

Природу мови та її емоційний компонент можливо зрозуміти та пояснити саме через антропоцентричну парадигму, яка обумовила інтерес дослідників щодо різних способів відображення особистісного, суб'єктивного відношення людини до навколишньої дійсності крізь призму людського мікрокосму, його світосприйняття та світовідчуття.

Усе у мові емоційно, зауважив Ш.Баллі, бо людська думка постійно коливається між логічним сприйняттям та емоцією [Баллі 1999, с. 154]. Це означає, що мовлення, думки та емоції мовних особистостей міцно переплетені і баланс між *ratio* та *emotio* доволі таки часто порушені саме емоційним переважанням.

В.І.Шаховський розглядає теорію емоційної мовної особистості, вживаючи термін *Homo sentiens*, визнаючи тим самим, що емоція є ядром мовної особистості, а рефлексія є ядром її свідомості [Шаховський 2008, с. 45]. Будучи мотивуючою основою пізнавальної діяльності людини, емоції складають суттєву частину її когнітивної системи, а процеси вербалізації емоцій, в свою чергу, висвітлюють основні механізми функціонування людського мислення [Красавський 2001, с. 15].

Мовець, формуючи певну особистісну структуру знань щодо пережитих емоцій, співвідносить їх з відповідними мовними знаками, з метою забезпечення подальшої ефективної комунікації.

Важливим етапом вивчення особистісних змістів, визначаючих своєрідність мовленнєвої поведінки людей, стало впровадження В.І.Шаховським поняття емоційного дейксису, у якості пояснювальної особливості вербальної поведінки комунікантів. Емоційний дейксис – це своєрідна точка відліку усередині емоційного світу конкретної людини у системі та структурі її особистісних координат, знань та цінностей [Шаховський 2008, с. 67].

Емотивність – полістатусна категорія, орієнтована на адресата і має прагматичне значення. Емотивна лексика свідомо відбирається мовною

особистістю у рамках існуючого коду, який залежить від ситуації спілкування. Комунікативність емотивів полягає у передачі емоційної інформації з метою заохочення певної емоційної реакції.

У нашому дослідженні ми звернулися до мультимедійного дискурсу, який є мовою як думок, так і почуттів, де розглядаються різні суттєві проблеми, потребуючі не тільки логічного викладення, але й суб'єктивного відношення адресанта до того, що повідомляється і закріплене у лінгвістичних та паралінгвістичних знаках.

Аналіз мовної особистості стає можливим тільки при розгляді усіх складових її структури, з урахуванням їх тісного взаємозв'язку. Найбільш яскраво мовленнєва особистість виявляє себе на вербально-семантичному рівні мови. Вибір лексичних одиниць свідчить про мовну і комунікативну компетенцію адресанта. У слові виявляються духовні параметри особистості, його інтелект, вміння того, хто говорить, керувати комунікативним процесом, тощо.

Для реалізації поставленої мети ми проаналізували два телевізійних інтерв'ю Софі Марсо з телеведучим Олів'є Бомбарда, присвячених її акторській професійній діяльності і виходу на екрани фільму «LOL» та інтерв'ю у журналі «Psychologies», що розкриває світоглядні позиції акторки. Дискурс мовної особистості Софі Марсо демонструє впевнену, самовіддану, впливову комунікативну стратегію. Під час інтерв'ю вона виявляє себе як творча, харизматична особистість, захоплена своєю акторською професійною діяльністю і відноситься до егоцентричних особистостей, тому що у її мовленні є багато підтверджень власного статусу (дейктичні слова – займенник першої особи однини): «*Je cherche à croire, j'accepte...*», «*Je crois aussi que j'ai la nature empathique...*», «*Donc, je pense...*», «*Je suis toujours débordée*», «*J'adore ça*», «*J'aime ça aussi, quoi*».

Інтерв'ю з Софі Марсо є прикладом асиметричного спілкування, тому що мовленнєва поведінка акторки обумовлена структурою діалогу з телеведучим, тобто комунікативна ситуація розгортається в умовах подвійної спрямованості. З самого початку інтерв'ю мовець занурюється у спілкування, відчуваючи потребу у його емоційному забарвленні, вибираючи певну стратегію мовленнєвої поведінки. Параметрами емоційної комунікації у поданих інтерв'ю виступають: причина-натиск власних емоцій під час обговорення професійного та приватного життя, об'єкт – конкретний адресат (слухачі-читачі та телеведучий), емоційний стимул - питальні репліки журналіста. Поринаючи до філософських роздумів і занурюючись у концептосферу кіно, Софі Марсо вживає займенник *vous*, який виконує акумулятивну, узагальнюючу функцію «*c'est le moment-tournage quand vous incarnez un rôle*», «*c'est formidable parce que cela vous permet... explorer la nature humaine*», «*partir de là on vous donne la possibilité de...de...comprendre.. ;de..d'entrer dans la psychologie de quelqu'un d'autre*». Вживаючи емоційно-оцінну лексичну одиницю, вмотивовану сигніфікативними ознаками денотату, Софі Марсо виражає власний погляд стосовно світу кіно: «*j'adore ça*», Це підтверджує те, що емоції мають

орієнтований характер, адресовані певному об'єкту, обумовлюючи суб'єктно-об'єктну спрямованість емоційного типу вербальних взаємин.

Творча натура акторки відображається у її здатності вміло керувати власними почуттями та швидко реагувати на питальні репліки адресанта. Синтаксичний устрій дискурсу інтерв'ю, а саме реплік емоційної мовної особистості свідчить про незапланованість та спонтанність, певну фрагментарність мовлення, обумовлену тією чи іншою категоріальною емоційною ситуацією: «*on vous donne la possibilité de...de...*

comprendre...de...d'entrer dans la psychologie de quelqu'un d'autre», «*ce sont...tellement... comme moments de liberté*», «*il faut être... il faut au contraire faire preuve*». Нефонематичні звуки, такі як вигуки, не усвідомлюються, не аналізуються мовцем, а представляють лише певний рівень емоційної рефлексії. Відповідям респондента притаманний прозорий характер синтаксичних конструкцій та простота структур: «*Il faut travailler, il faut s'asseoir écrire*», «*Oui, c'est une thérapie, liberté*». Одночасно у них імплікується бажання акторки сформулювати завдання, вимоги для себе самої, акцентуючи тим самим своє власне сприйняття акторської професії та своє місце у ній.

Мовець використовує стилістично забарвлену лексику, що має оцінювальне значення. Він вживає емотивну лексику з різними ступенями інтенсивності: «*nature empathique, passionnée*», «*une thérapie formidable*», «*c'est fascinant...*», «*c'est incroyable...*», «*je suis épaté*», «*j'adore ça*», «*je suis toujours débordée, dépassée...envahie par les autres*» (градуальність семантичного значення лексем), «*je reste imprégnée de cette simplicité*» «*d'une violence extraordinaire*», метафори «*revenir à l'essentiel, éliminer le superflu, virer ce qui m'encombre...réfléchir en profondeur*» змальовують внутрішній стан особистості, яка живе в «*société trop oppressante*».

Додають емотивності суб'єктивні судження мовної особистості щодо складності акторської професії, які втілюються у вживанні великої кількості прислівників, що відображають емоційну оцінку висловлення мовця: «*je parle plus largement*», «*il est extrêmement difficile*», «*c'est pour ça probablement...*», «*...et justement c'est le moment-tournage...*», «*c'est vrai, ... vraiment*», а також у переважному вживанні лексики розмовного стилю «*on a cette facilité comme ça*», «*vous faites un truc*», «*j'aime ça aussi, quoi ?*», «*j'ai un fichu caractère*», «*je ne veux pas me laisser embobiner*».

Найважливішим засобом виразності дискурсу Софі Марсо є риторичні фігури, серед яких найбільш вживані різноманітні види актуалізації, тобто повтори, видільні конструкції, а також інверсія. Аналіз тезаурусу мовної особистості дав змогу говорити про повтори, вживані з метою здійснення прагматичного впливу на слухачів: «*c'est fascinant... c'est fascinant d'être quelqu'un d'autre*», «*j'ai tourné beaucoup comme une actrice, j'ai fait beaucoup de films, j'ai beaucoup été dans le monde des autres*», «*...la naïveté des gens de cinéma, la naïveté des gens en général. C'est d'ailleurs rassurant de voir qu'ils ont encore de la naïveté*», видільні конструкції: «*et que c'est même essentiel dans la vie*», «*j'ai*

quelque chose qui me tient à courir», «Mais cela, c'est fabuleux», «donc là, il faut être...», «voilà, il faut convaincre».

Аналіз лексико-семантичних полів акцентує нашу увагу на відношенні мовця до своєї професійної діяльності, що виявляється у опозиції концептів «воли» та «невпинної праці», вербалізованих як на рівні лексеми та і на фразовому рівні мови: «*On a cette facilité*», «*prendre du caméra-c'est une façon de repousser l'échéance du temps*» «*c'est une thérapie formidable*», «*ce sont les moments de liberté les plus forts*», «*vous n'êtes plus vous*», «*on met de soi dans tout le monde*», «*j'ai beaucoup de liberté*», «*il est extrêmement difficile*», «*faire preuve d'une grande personnalité, d'une grande force, de conviction*», «*le sujet qui vous donne cette force*», «*il faut travailler*». Крізь усі теми вимальовується волелюбство та незалежність Софі Марсо у будь-якій сфері життя: «*c'est vrai que je résiste, je ne veux pas me laisser embobiner c'est bien que chacun soit encadré, mais bien dans son monde...*», «*Vous êtes plutôt mère-copine ou mère-sanction. – Les deux, je conseille...copine..non plus, je dis je ne suis pas ta copine...*».

Аргументація та посилання на авторитетну особу, відомого режисера Інгмара Бергмана (*Ingmar Bergman, j'ai pour lui une admiration infinie. Il a beaucoup creusé à l'intérieur de lui...c'est le don de soi que j'admire*) наголошують на професійній компетентності мовця та на невинному творчому пошуку у «всесвіті» кіномистецтва. Проаналізувавши подане інтерв'ю, ми бачимо, що визначною рисою цієї мовної особистості є висока комунікативність, працелюбність, чемність, інтелектуальна розвиненість, пристрасність натури, людяність, заперечення байдужості та безпринципності. Простота дискурсивної стратегії мовця, відсутність перенавантаження мовлення численними образними зворотами та емотивного радикалізму, слугує трансляцією відвертості та щирості досліджуваної емоційної мовної особистості.

В.І. Шаховський наголошує на гармонійному поєднанні вербаліки та авербаліки. Пам'ятаючи про те, що паралінгвістичний рівень мовлення володіє величезним комунікативним потенціалом, звернемо увагу на кінесичні засоби, а саме на жести та міміку мовця, що мають насамперед прагматичну спрямованість. На початку розмови, слухаючи запитання, Софі Марсо встановлює контакт, зворотній зв'язок з телеведучим, киває головою: «*Oui, oui*» та посміхається. У комунікативній поведінці мовця паралінгвістичні засоби вживаються синхронно разом із лінгвістичними, завдяки чому інформація набуває більшої експресивності, виразності та значущості. Під час розмови про роботу акторка сидить спокійно, спираючись на спинку дивану, але як тільки мова заходить про родину, дітей, мовець одразу ж змінює позицію, нахилиється вперед, що говорить про розділення нею життєвого шляху на дві окремі стежки: професійного життя та приватного, це виражається і на вербальному рівні: «*Il y a des choses que je ne veux pas mélanger : ma vie privée et ma vie professionnelle*». Вона змінює своє положення у комунікативному просторі, маніфестуючи кожний раз зміни свого емоційного стану: говорячи про материнство: «*Malgré tous les soucis, les inquiétudes j'adore cet état-là...*». На емоційному рівні невербальні знаки виконують функцію індивідуальних

самоадаптерів, що передають інформацію про внутрішній стан людини, її ментальні процеси, наприклад, Софі Марсо дуже часто торкається свого обличчя, волосся, складає руки під підборіддям, розмірковуючи над відповідями журналіста. Позитивні емоції, посмішка, що превалюють у мовленні цієї мовної особистості, у поєднанні з осмисленим задумливим виразом обличчя, ще раз наголошують на її відповідальному шанобливому відношенні до власної професії. Отже ми бачимо не просто інтерв'ю, а чергову роль, образ, успішно втілений Софі Марсо.

Поважаючи логіку своїх відповідей, Софі Марсо не просто повідомляє своїм телеглядачам цікаву фактуальну інформацію, але й впливає на їх емоційний стан та сприяє встановленню високого емоційного настрою протягом усього спілкування. Емотивність та висока ефективність мовлення створювалася за допомогою вживання влучних лексичних та риторичних засобів виразності мовлення. Використовуючи різноманітні мовленнєві прийоми, мовець виявив себе як особистість творча і активна. Отже, перелічені особливості комуніканта характеризують його як яскраву емоційну особистість, що поєднує у собі прагматичні ролі простої людини, гарного психолога, полеміста та актора.

Подальші перспективи дослідження передбачають когнітивний та прагмасемантичний аналіз комунікативної поведінки емоційної мовної особистості на матеріалі франкомовного телевізійного дискурсу з метою виявлення лінгвістичних та паралінгвістичних засобів ідентифікації індивідуума у різних комунікативних контекстах.

Література

Балли Ш. Французская стилистика. –М., 1999—384 с. *Караулов Ю.Н.* Русский язык и языковая личность. М., 1987.— 262 с. *Красавский Н.А.* Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах. –Волгоград, 2001.—374 с. *Красных В.В.* Этнопсихолінгвістика и лингвокультурология – Москва, 2002.—284с. *Маслова В.А.* Homo lingualis в культуре. М.: Гнозис, 2007. – 319с. *Селіванова О.О.* Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К., 2008.—712с. *Шаховский В.И.* Лингвистическая теория эмоций. М.: Гнозис,2008.-415с.

МОСКЛЕНКО А.С.

(Одеський нац. ун-т ім. І.І.Мечникова)

PARTICULARIDADES FONÉTICAS Y LÉXICAS DEL ESPAÑOL DE LAS ISLAS CANARIAS

Ця робота присвячена вивченню фонетичних та лексичних особливостей іспанської мови Канарських островів.

На території Іспанії існує велика кількість діалектів. Ми вибрали іспанську мову Канарських островів, бо вона одна з найцікавіших і